Když není úniku

Tragédie v Bohumíně byla druhem požáru, kdy oběti téměř nejde zachránit, shodují se experti

PETR HORKÝ

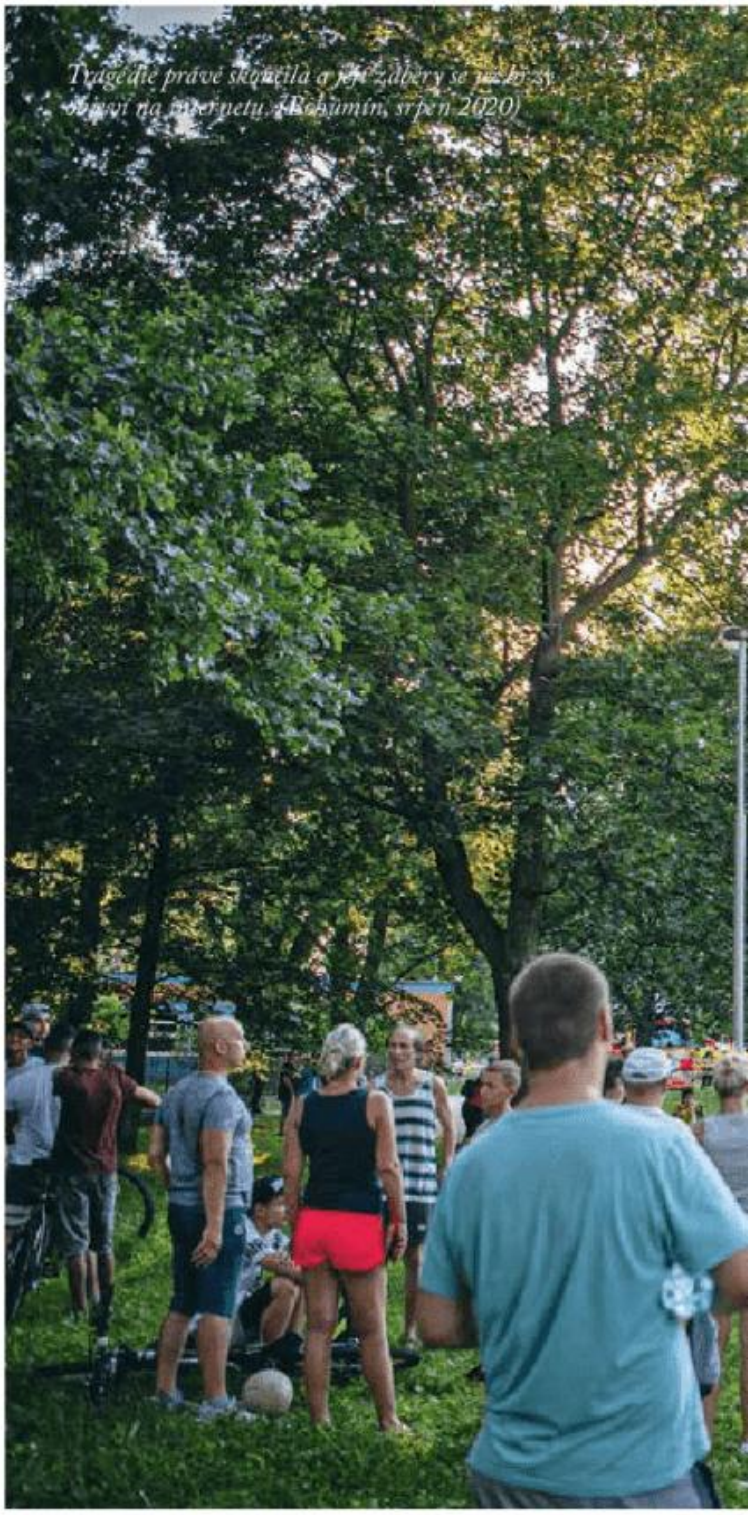

Tragédie právě skončila a její záběry se za chvíli ocitnou na internetu. (Bohumín, srpen 2020)

Travnatý plácek mezi paneláky na sídlišti ve slezském Bohumíně je pokrytý plápolajícími svíčkami, v jejichž blízkosti je už tak horký srpnový vzduch ještě o něco teplejší. Lidé je sem chodí zapalovat z piety ke svým zemřelým sousedům, jejichž fotografie leží na zemi v trávě. Hned vedle místa se svíčkami a fotografiemi stojí panelák, který má v úrovni jedenáctého patra několik oken zčernalých kouřem. Tato smutná sídlištní scenerie je připomínkou nejtragičtějšího požáru v novodobých českých dějinách, který před několika dny otřásl celou zemí.

Policejní vyšetřování případu ještě nebylo uzavřeno, ale vše nasvědčuje tomu, že šlo o útok bezprostředně po činu zadrženého žháře, který si vyřizoval účty se svojí rodinou. K tragické události, po které se Bohumín na několik dní ocitl v hlavních zprávách, došlo v sobotu 8. srpna kolem páté odpoledne, kdy se v bytě v jedenáctém patře paneláku zrovna konala oslava narozenin. Útočník dorazil na místo vybaven kanystrem benzinu, a když mu hostitelé otevřeli, hořlavinou polil nejdříve předsíň bytu a poté i vchodové dveře, zabouchl je za sebou a zvenku je zapálil. Oheň se během pár minut rozšířil po celém bytě. Navzdory velice rychlému příjezdu hasičů jedenáct z patnácti přítomných lidí na místě zahynulo – šest lidí přímo v hořícím bytě, dalších pět poté, co ze zoufalství vyskočili z oken z více než třicetimetrové výšky. Jen čtyřem účastníkům oslavy se podařilo zachránit tím, že přelezli na balkon sousedního bytu.

Strašná událost, které v sobotním odpoledni na sídlišti přihlíželo mnoho lidí, vyvolala soustrast se zemřelými a nenávist vůči útočníkovi, přinesla ale i nečekanou reakci veřejnosti – ihned po požáru se začal šířit názor, že toho hasiči mohli pro záchranu lidí udělat více. K tomuto úsudku přispěly amatérské záběry požáru pořízené přihlížejícími, které brzy po tragédii začaly kolovat po internetu. Ukazovaly oby-

vatele hořícího bytu, jak se vrhají z oken, zatímco dole před domem už několik dlouhých minut stojí hasiči. K této verzi se přidaly výpovědi svědků události, kteří do kamer televizních štábů říkali, že hasiči byli pomalí, zmatení a speciální matraci pro záchranu skákajících začali nafukovat příliš pozdě. Šéf moravskoslezských hasičů tato tvrzení razantně odmítl – jeho lidé podle něj postupovali ukázkově, požár byl ale v době příjezdu na místo tak rozvinutý, že už obyvatele bytu nešlo zachránit. „Ten útočník jim nedal šanci, on je zavraždil, bylo to stejné, jako by je postřílel," říká šéf krajských hasičů Vladimír Vlček. Stejný názor mají i další požární experti, podle nichž má laická veřejnost hodně zkreslené představy o tom, jak se oheň v obytné budově vlastně chová a co proti němu lidé vůbec mohou dělat.

Osudová půlminuta

Podle Martina Trčky, který učí na katedře požární ochrany fakulty bezpečnostního inženýrství v Ostravě taktiku zá-

FOTO: REDAKCE

FOTO DAVID HALÍK, BLESK

FOTO DAVID HALÍK, BLESK

Požár, který zásadně změnil požární předpisy. (Požár hotelu Olympik v roce 1995)

sahů, vypadá naprostá většina požárů, k nimž hasiči vyjíždějí, zcela jinak. Typický bytový požár vznikne tím, že se od nedopalku cigarety či elektrického spotřebiče v kuchyni nebo v pokoji vznítí kus textilu a oheň se pak jen pomalu rozhořívá. Obyvatel bytu tak mívá dost času k tomu, aby zavolal hasiče a z bytu utekl. „Oheň se zpočátku šíří pomalu, zvlášť když jsou zavřené dveře i okna a nemá přísun vzduchu," vysvětluje Trčka a ukazuje novinářské návštěvě instruktážní video, ve kterém začíná hořet modelový obývací pokoj vybavený pohovkou, stojací lampou, kobercem a židlemi. Pokoj na videu se sice po čase ocitne celý v plamenech, od počátečního chytnutí pohovky však uběhne asi osm minut. Dalších několik minut pak může trvat, než se ohni podaří překonat zavřené dveře do další místnosti, což by lidem mělo stačit k útěku.

Podle Trčky, který sám dříve sloužil jako hasič, však měli obyvatelé bohumínského bytu oproti tomuto obvyklému scénáři dvě velké nevýhody. Tou první bylo, že se oheň nerozhoříval postupně, ale vzplál naráz. „Když se použije urychlovač, jako třeba benzin, má to zásadní vliv na průběh požáru. Benzinové páry ve vzduchu naráz vzplanou, jako by došlo k malému výbuchu a oheň prakticky hned pokročí do pokročilé fáze, kdy hoří celý prostor," říká Trčka. Druhou zásadní nevýhodou obyvatel bytu podle něho byla skutečnost, že útočník zapálil právě předsíň, tedy jedinou únikovou cestu z bytu.

Podle Trčky je těžké lidem v bytě radit, co se dalo v takové situaci dělat, protože nevíme, jestli byl v předsíni koberec či věšák a co všechno vlastně zachvátil požár. Pokud však měli obyvatelé bytu aspoň teoretickou šanci vyváznout živí, pak to podle požárního znalce bylo právě v tuto první chvíli. Benzin totiž sice rychle vzplane, ale ze vzduchu rychle shoří a po prvotní explozi podle Trčky možná šlo přehodit si přes sebe deku, zhruba tři metry dlouhým hořícím prostorem proběhnout, vyběhnout skrz dveře na chodbu před bytem a zachránit se. Utíkajícím by v ta-

Když hasiči přijeli na místo, zbývalo přesně sedm minut do okamžiku, kdy se byt stal zcela neobyvatelným.

FOTO HLAVÁČEK

Takhle vypadal nejlepší evropský zásah roku 2018. (Pražští hasiči v hotelu Eurostars)

kovém případě nejspíš chytly vlasy a skončili by v nemocnici s popáleninami, ale mohli by přežít. Časové okno, kdy se šlo o něco takového aspoň pokusit, ale trvalo jen asi půl minuty, pak už vzplálo bytové jádro a další součásti předsíně a k místnosti se už kvůli vysokému žáru nešlo ani přiblížit. „Aby člověk takové rozhodnutí udělal, musel by být duchapřítomný a rozhodný, což by v takovou chvíli svedl možná vyškolený hasič, ale většina obyčejných lidí těžko," upozorňuje Trčka. „Obzvláště v uvolněné náladě, kdy v bytě probíhala narozeninová oslava."

Z předsíně bohumínského bytu vedou podle Trčky kromě dveří na chodbu ještě dva další východy, z nichž jeden vede do kuchyně a druhý do pokoje. Ve chvíli, kdy vzplála předsíň, se mezi kuchyní a pokojem už nedalo přesouvat a ta část osazenstva, která se v kritickou chvíli ocitla v kuchyni, měla osudovou výhodu. Když viděli, že se oheň nekontrolovaně šíří, mohli vyjít na balkon a přelézt přes něj na balkon sousedního bytu. Čtyřem lidem se takto podařilo zachránit. Zbytek takové štěstí neměl a oheň je brzy zatlačil až k otevřeným oknům, z nichž vyskočili ve chvíli, kdy jim už podle videozáběrů hořely šaty na těle. Jak zahynulo šest lidí, kteří v bytě zůstali, zatím není známé, je však pravděpodobné, že uhořeli. „Ve fázi rozvinutého požáru se teplota v místnosti pohybuje kolem osmi set stupňů. V tom nejde přežít," říká Trčka. Zda šlo šíření ohně v bytě zpomalit zavřením dveří do předsíně, to zatím není možné odhadnout, není totiž jisté, že tam vůbec nějaké dveře byly.

V okamžicích, kdy patnáct lidí v bytě bojovalo o život, už na místo mířilo několik hasičských posádek. Jak vyplývá z informací poskytnutých moravskoslezskými hasiči, první dvě auta k paneláku dorazila za pět minut od přijetí žádosti, což je výrazně pod zákonem stanoveným desetiminutovým limitem. Když hasiči přijeli na místo, zbývalo přesně sedm minut do okamžiku, kdy se byt stal zcela neobyvatelným, a lidé se začali vrhat z oken. Hasiči, kteří na místo přijeli jako první, zasahovali podle rutinního postupu, který takřka vždy volí u výškových budov. Ačkoli se řada svědků na místě a později na sociálních sítích vyjadřovala, že hasiči měli začít hned roztahovat matraci a lidi z bytu zachraňovat pomocí žebříků, standardní zákrok probíhá vždy vnitřkem domu – což udělali i hasiči v Bohumíně.

„Je to standardní postup, který je nejbezpečnější, používá se po celém světě a domy jsou podle toho projektované," říká šéf hasičů Vlček. Čtyřčlenný tým s proudnicemi tedy vystartoval vzhůru po požárním schodišti, které je zvláštními dveřmi izolováno od jakéhokoli kouře. Cesta nahoru jim zabrala několik minut. „Slýchám stížnosti, že hasiči šli pomalu, oni ale nemůžou běžet. Nesou dvacetikilovou výstroj jedenáct pater, u toho musí rozmotávat proudnici pro přísun vody z cisterny a nahoře si pak nemůžou odpočinout, musí rovnou pracovat, vyrazit dveře a přímo v bytě začít hasit oheň," vysvětluje zásahový expert Martin Trčka tempo hasičů, jež se nezávislému pozorovateli může zdát jako pomalé. Někteří hasiči také během zá-

na pražském Novém Městě před dvěma lety. S tím bohumínským měl společné to, že i tady oheň odřízl lidem uvnitř únikovou cestu. Poté co ve starém hotelu vzplálo centrální dřevěné schodiště, lidé zůstali uvězněni ve svých pokojích. Jelikož byla v domě vinou personálu vypnutá elektrická požární signalizace, protipožární dveře zabraňující šíření požáru zůstaly otevřené dokořán, stejně jako zůstaly v provozu i výtahy a vzduchová ventilace. Tento požár se nicméně od toho bohumínského lišil v tom, že obyvatele hotelu přímo neohrožoval oheň, ale kouř a jedovaté zplodiny hoření. Jejich vdechnutí, nikoli uhoření, je přitom nejčastější příčinou smrti při požárech po celém světě.

Kouř se v hotelu Eurostars šířil od hořícího schodiště, cirkuloval po chodbách a také vnikal do jednotlivých pokojů skrze systém klimatizace. Po nadýchání se jedovatých zplodin v hotelu zemřelo pět lidí, drtivou většinu hostů se však podařilo zachránit způsobem, který pražským hasičům získal mezinárodní věhlas. Lidé uvězněni ohněm a kouřem ve svých pokojích ve snaze se zachránit vylézali na okenní parapety, které se nacházejí ve dvacetimetrové výšce nad zemí. Takový postup sice hrozí pádem z výšky na dlažbu, v dané chvíli byl ale jedinou možností, jak se nenadýchat jedovatého kouře a přežít.

Hasiči na místo během několika minut od nahlášení požáru přivezli tři žebříky, kterými hotelové hosty jednoho po druhém sundali dolů. Taková záchrana je podle Kavky velmi složitá. „V úzké ulici jsme rozehráli tanec se třemi žebříky tak, aby do sebe nenarazily. Do toho lidé po hasičích na vysunuté plošině házeli boty a různé tašky, aby na sebe upozornili," vzpomíná Kavka. Po úspěšném zákroku ale pražští hasiči získali ocenění za nejlepší evropský zákrok roku. „Oproti Bohumínu jsme měli výhodu, že jsme měli víc času a také lidé byli v menší výšce, takže jsme na ně dosáhli," říká.

Kavka si nicméně v souvislosti s Bohumínem vzpomene na jiný zásah, který nebyl mediálně slavný, ale vtiskl se mu hluboko v paměti. Jednalo se o požár na pražském sídlišti Jižní Město, kde hořel panelákový byt ve čtvrtém patře. Muž žijící v bytě byl opilý a požár ohlásili až sousedé ve velmi rozvinuté fázi. Když hasiči přijeli na místo, bytové jádro bylo v plamenech, obyvatelům bytu tedy odřízlo únikovou cestu a kouř z něj plnil byt smrtícími plyny. Oheň se hasičům podařilo uhasit asi za dvacet minut. Muže se podařilo zachránit, jeho dvě děti ale hasiči našli schované pod postelí v pokoji už bez života. „Bylo to psychicky náročné. Lidé na nás křičeli, že jsou tam děti, ať je jdeme okamžitě zachránit. Nedokázali třeba pochopit, proč já jako vyšetřovatel stojím před domem a nejdu nahoru pomáhat," říká Kavka. Podle něho je ale běžné, že vyšetřovatel nechá muže zpočátku pracovat a na místo přijde až později. Venku během zásahu zůstává také velitel a strojník obsluhující cisternu.

„Někteří kluci si pak vyčítali, že pro ty děti neudělali víc, třeba že dřív nepřestali hasit oheň a nezačali hledat oběti, v tu chvíli to ale prostě nešlo," popisuje Kavka. Podobné pocity podle něj teď určitě zažívají i hasiči, kteří zasahovali v Bohumíně. „Být u zásahu, kde zemře jedenáct lidí, musí být psychicky strašně těžké," říká Kavka.

Není to precedens

Požárů obytných domů proběhne v Česku každý rok zhruba tři tisíce a celkem při nich zahyne několik desítek lidí. Většinou jde ale o jednotlivce. Požár, při kterém by zemřelo jedenáct lidí, Česko nepamatuje od roku 1984, kdy v Měděnci na Chomutovsku v domově pro mentálně postižené zahynulo 26 jeho chovanek. Vůbec poslední velký požár s vysokým počtem obětí se odehrál v domově sociálních služeb ve Vejprtech letos v lednu, kde zemřelo osm handicapovaných klientů. Tragédie domova ve Vejprtech kvůli vysokému počtu obětí patřila mezi požáry, jež měly vliv na změnu systému požární ochrany. Vláda po této události zadala hasičskému poslaneckému podvýboru za úkol vytvořit novelu zákona, podle kterého mají mít všechna sociální zařízení povinně elektrickou požární signalizaci. Z pohledu nových pravidel byl zásadní také požár pražského hotelu Olympik v roce 1995, který výrazně zpřísnil požární předpisy pro výškové budovy.

Tehdejšímu zásahu, při němž hořelo celé jedno patro hotelu, velel Václav Kratochvíl. Stejně jako předloni v hotelu Eurostars byl i před čtvrtstoletím v Olympiku smrtící kouř. Hosté se před ním také skrývali na parapetech – ty jsou ale u Olympiku ve výšce kolem šedesáti metrů nad zemí. Jelikož byl v hotelu oheň a byl plný kouře, hasiči museli lidi z pokojů postupně vyvést po schodišti ven na ulici s pomocí ochranných masek. Čtyři hotelové hosty hasiči přenesli na střechu hotelu, odkud je měl odvézt vrtulník. Ve chvíli, kdy je vynesli nahoru, už však nežili. Pouze jednu ženu se velitel zásahu Kratochvíl, sám uvázaný na laně k helikoptéře, pokoušel odnést v náručí dolů na zem. „Ta žena mi však zemřela v náručí na otravu oxidem uhelnatým," vzpomíná Kratochvíl.

Zkušený hasič zažil za svoji kariéru mnoho požárů, při nichž lidé umírali jak na nadýchání se zplodin, tak uhořením. V případě bohumínské tragédie podle něj lidé v bytě čelili oběma těmto nebezpečím najednou. „Chtěli se nadýchat vzduchu z okna, zároveň ale čelili tak vysoké teplotě, že jim chytlo oblečení, což se nedá vydržet," říká Kratochvíl. Požár v Bohumíně byl co do počtu obětí tragičtější než ten v Olympiku, kde zahynulo osm osob, na rozdíl od toho pražského však podle Kratochvíla není důvod, aby měl vliv na změnu předpisů. „Stavět objekty s předpokladem, že tam někdo zapálí hořlavinu, to bychom stavěli bunkry a stejně tomu nezabráníme. To je jako stavět ochranné ploty podél železnic kvůli sebevrahům," říká hasič. ●

V úzké ulici jsme rozehráli tanec se třemi žebříky tak, aby do sebe nenarazily.

WWW.RESPEKT.CZ/AUDIO